

Horváth Péter

Kongeniális zárójel

Jolsvai András: Márton Irma tévedése

Jolsvai András kolléga úr legfrissebb regényét (*Márton Irma tévedése*) leginkább a félmondataiért, rövid, zárjeles bekezdéseiért kedvelem. Tudom, veszélyes ez a kijelentés (vagy bejelentés?) egy zárójel nélküli egészmondatokkal teleírt háromszázhetvenoldalas regény olvastán, becsületsértésként is értelmezheti, aki úgy óhajtja, pedig nem sértő szándékkal írom, hanem becsületből, az igazság iránti ostoba elköteleződés káros beidegződése okán. (Káros, mivel a becsület értelmezhetetlen fogalom, az „igazság" pedig senkit nem érdekel, nem is fontos, s ha valaki számára mégis az volna, gondoljon hamar arra, hányféle – egymásnak olykor ellentmondó – igazság létezik, mondjuk, a fény természetét illetően, vagy a huszadik század történetét feldolgozó történelemtudomány művelőinek körében.) És akkor arról még nem is szóltam, ki-mindenki vindikálja magának az *igazság* ismeretét...

A fenti bekezdésben – többek közt – érzékeltetni próbáltam azt a sok mindent összefogalmazó stíl-kísérletet, amellyel Jolsvai kolléga úr sikert arat a művelt nagyközönség boldogságra sóvárgó szívében, miközben tündökletesen elbizonytalanítja az olvasót atekintetben, hogy vajon komolyan gondolja-e, amit hótt-komolyan s tökéletes, zárójel nélküli egészmondatokban mesél a publikumnak, köztük magamagának is. (Érezni, amit a tálentumos szerző nemrég megfogalmazott magamagáról egy könyvbemutató alkalmával, hogy nem csak lelkes írója, de odaadó olvasója is saját művének.) Nem véletlen tehát, hogy kifejezetten olvasóbarát regényszöveget, regénymesét, regényszövetet alkot. A szövet erős, a mese fordulatos, a szövegnek nem csak világos értelme, de fülbemászó dallama is van. Ráadásul telis-de-teli van információval az elmúlt év-század békeszüneti másfél évtizedéről, a húszas évekről és a harmincasok első feléről. Korabeli pletykagyűjteménnyel büszkélkedő bédekkernek is beválna, ha arra használnánk, hogy egy este e könyvvel a kezünkben bebarangoljuk a korabeli Budapestet. (Próbáljuk ki bátran: Pest megér egy esetet!)

Ha viszont holmi régi beidegződéssel a regény magvát, tőkesúlyát keresnénk, valószínűleg úgy járnánk, ahogyan Esterházy Péter a hagymá-

val. Egyre hántanák lefelé a rétegeket (van egynehány), de nem találnánk alattuk magot, mivel olyanja nincs a hagymának. (Miért volna hát egy regénynek tőkesúlya?) De íze, az van a hagymának, ahogy a *Márton Irma tévedése* című regénynek is. Ízletes mű. Fincsi. S ha néha egy-két lapnyi hosszan uncsinak (is) tűnt a recenzens számára, az furcsa mód épp az ízletessége, sokszínűsége, fölös információbősége miatt lehet.

Három női sorsot idéz meg a regény, rengeteg korabeli tényt halmozva elénk, a hitelesítés és a gyönyörködtetés szándékával. Minden valódi, amit a zeneileg (is) tökéletes egészmondatai elénk festenek, s ha azok a bizonyos – irigylésemre méltó – zárójeles félmondatok és félbekezdések nem ütnék fel időnként szemtelenül borzas fejüket a zsongító szövegfolyamban, azt hihetnők, hogy minden úgy (volt) jó, ahogyan. A félmondatok gunyorosan humorosak, csípősen viccesek, néha egyenesen vitriolosak, de mintegy a szkepszisen, kiábrándultságon túlról valók. Írójuk már kiheverte a huszadik század botrányát, a „minden egész eltörött" okozta sokkot, nem keresi a trónjáról száműzött istent, nem kíván a mindenféle veszteségek okozta kilátástalanság aszkéta tanújaként egy oszlop tetejére vonulni önkéntes száműzetésbe, és ott orrát lógatva borongani. Hanem mintha Jaroslav Hašek és Bohumil Hrabal mesterek szellemi tanítványa volna, csakazértis kedélyes és vidám, mert az élet – akárhogy is alakuljon benne a lét – mindig lebilincselően sokszínű és érdekes, érdemes tehát játékos kedvvel mesélni róla.

Három női karakter, három női sors a két háború között. Nincs sok közük egymáshoz, hiába fonogatja őket egy sodorba az önkényes írói lelemény. Madarász Heni „művésznő" nem találja meg az önkifejezésének leginkább megfelelő művészi formát, ezért magamagát formálja tündökletesen tünékeny műremekké. Singer Bözsi varrónő a szüzességét évekig őrizve várja, hogy szeretett vőlegényével összegyűjtsenek kétezer pengőt, annyire volna szükség ahhoz, hogy a kispolgári elvárásoknak megfelelően kezdhessék el férj-felségként közös életüket. Márton Irma harminckét éves budapesti illetőségű, reformált vallású hajadon szülésznő (jobb híján) a hivatásának él, újabb és újabb újszülötteket segít a pusztítás és pusztulás felé sodródó világra.

Az ő története folytatásokban megjelent az *ujiras.hu* lapjain. Alig vártam az újabb és újabb fejezeteket, olyannyira lebilincselt a történet, lenyűgözött a sejthető vesztés felé elszántan, fegyelmezetten, reménytelenséggel teli reménnyel haladó nőalak, aki fejezetről fejezetre nőtt a szememben, egy csúnya nő, a szépség elkötelezett katonája, egy szülésznő, aki tudja magáról, hogy sosem lesz belőle anya... Már-már egy női Sziszüphosznak láttam, példája megrendített és reményt adott: ha csak a

képzeletben is, de léteznek ilyen asszonyok, akkor össze kell szedjem magam, hogy méltó lehessek a pillantásukra legalább... Ilyesmit éreztem a sorra megjelenő fejezetek olvastán, és a késztetést, hogy tisztelettel és köszönettel földig hajoljak Jolsvai kolléga írói nagysága előtt...

A *teljes* könyvben aztán Márton Irma története feloldódik a másik két hősnő szintén pazarul fogalmazott (bár számomra végül is kevéssé érdekfeszítő) történetének tükrében. Úgy tűnik, az író elsősorban szórakoztatni és szórakozni akar, ez sikerül is neki. Már-már tündéri iróniával és önirónia mesél, miközben csevegve, fecsegve, locsogva, sasszézik el egy megrázó nagyregény lehetősége mellett, hogy megírjon három ügyesen egybefogalmazott, remek színekben villódzó, ám alighanem feledhető kisregényt.

Ezért most csak így hajolok meg, elegánsan, mint egy zárójel:

(

– amely nyitva van még, és baráti kíváncsisággal várja a pályatárs újabb műveit...